

3. Комендар В.І Проблеми екологічного виховання молоді: Навч. посібник. – Ужгород: Вироб.-видав. комбінат» «Патент», 1994. – 15 с.

ЕКОЛОГІЧНІ ВМІННЯ ЯК СТРУКТУРНО-ЗМІСТОВИЙ КОМПОНЕНТ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Бойченко В.С., Тянько Т.П. (м. Полтава, м. Харків, Україна)

Серед проблем політичного, економічного, соціального характеру, якими характеризується розвиток людства на початку третього тисячоліття, особливо гострою є екологічна. Стихійна діяльність людини, як основна природоперетворююча сила призвела до глобальної екологічної кризи.

Екологічна освіта повинна сприяти формуванню екологічної культури особистості, як головного кінцевого показника її ефективності. У розвиток даного положення необхідно особливо виділити, що справжня екологічна культура вимагає гармонійного співвідношення в її носіїві еколого-інформаційної компетентності, готовності до дій на благо природного довкілля і самої практичної перетворюючої діяльності.

Неприпустимо в системі екологічної освіти перебільшення значущості засвоєння знань у збиток набуттю практичного досвіду екологодоцільної діяльності, підкріпленої системою відповідних етичних цінностей. Звідси, витікає, що формування відповідального становлення до природного довкілля пов'язане як і з оволодінням знаннями, так і виробленням певної системи поведінки. Ця система є логічним продовженням теоретичних уявлень про взаємозв'язки природи і суспільства, і пов'язана з виробленням активної і дієвої життєвої позиції особистості в питаннях охорони довкілля.

Представляється необхідним вирішення питання про те, якого роду і в якому оптимальному поєднанні необхідні знання для формування в учнів екологічних умінь, включаючи вміння з вивчення і оцінювання стану довкілля. Важливо конкретизувати, виділити знання учнів за рівнями узагальнення: знання про природні системи різного рангу, тобто знання про об'єкт дії і знання про самі дії.

Для формування певного умінь, наприклад, умінь визначати об'єм природних ресурсів (водних, паливних, біологічних і ін.), наявність у учнів одних лише знань вищих рівнів узагальнення недостатньо, оскільки дітям важко, а часом і неможливо самостійно перейти від абстрактних понять до конкретних практичних завдань, оскільки їх вирішення вимагає умінь користуватися довідковою літературою, умінь робити певні розрахунки, вести спостереження в природному або урбанізованому середовищі, робити виміри тощо.

У кожному окремому випадку при дидактичному аналізі і побудові системи знань для формування певного кола практичних умінь учнів, повинна враховуватися ще одна особливість. Знання різних видів (про об'єкт і дії з об'єктом) і різних рівнів узагальнення формуються в своїй логіці побудови і викладу. Тому побудова системи знань вимагає відповідного встановлення зв'язків між знаннями різних видів і рівнів. Таким чином, в процесі дидактичного аналізу відібраного навчального матеріалу важливим завданням для забезпечення ефективного розвитку практичних екологічних умінь є визначення оптимального поєднання і взаємозв'язку знань різних видів і рівнів узагальнення, які формуються в своїй логіці викладу при вивченні різних навчальних дисциплін.

Говорячи про екологічні вміння доцільно користуватися терміном спеціалізовані вміння, маючи на увазі їх віднесеність до певного виду соціально бажаної діяльності – екологодоцільної практичної діяльності, що передбачає володіння особистістю різноманітними діями і операціями з охорони і захисту

природного середовища.

Екологічне уміння як структурно-змістовний компонент екологічної культури особистості є спеціалізованим умінням, що передбачає наявність сформованої здатності володіти комплексом екологічних технологій взаємодії з природними об'єктами, направлених на їх дослідження, зміст, створення умов безпеки і збереження.

Отже, будь-яке уміння – складне утворення, де в обов'язково присутня інтелектуальна компонента у вигляді інтелектуальної діяльності разом з автоматизованою компонентою, в основі якої лежить навичка. Таким чином, рівень сформованості екологічних умінь в значній мірі залежить від кількості і якості знань про взаємодію суспільства і природи, закони функціонування природних систем, методи їх вивчення, знань про способи оцінки стану довкілля тощо, розвиток екологічної культури особистості повинне стати неодмінною частиною діяльності всієї системи освіти, адже проблема може бути вирішена лише за умови організації такої професійної підготовки вчителів, які незалежно від спеціальності зможуть здійснювати роботу з учнями з розвитку у них екологічної культури.

Література

1. Формування екологічної компетентності школярів [Текст]: науково-метод. посіб. / Н.А.Пустовіт, О.Л.Пруцакова, Л.Д.Руденко, О.О. Колонькова ; Академія пед. наук України, Ін-т проблем виховання, Лабораторія екологічного виховання. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 64 с.
2. Хотунцев Ю. Л. Проблемы формирования экологической культуры школьников [Текст] / Ю. Л. Хотунцев // Мир образования- образование в мире. – 2003. – №2. – С.97-104.

МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЗИКО-ХІМІЧНІ ОСНОВИ ЧИСТИХ ВИРОБНИЦТВ»

Бубенщикова Г.Т., Єжевська О.С. (м. Хмельницький, Україна)

В наш час екологія стала міждисциплінарним направленням досліджень процесів, які пов'язані із взаємодією біосфери та суспільства. Отже, екологія – це комплексна біологічна наука, яка тісно взаємодіє з багатьма природничими дисциплінами. Тому екологічна свідомість студентів формується засобами всіх природничих предметів.

Однією з таких дисциплін є курс «Фізико-хімічні основи чистих виробництв», який було включено в навчальні плани в Хмельницькому національному університеті у зв'язку з участю України у виконанні проекту UNIDO Cleaner Production Programme (CP) – "Більш чисте виробництво" (БЧВ) по програмі Організації Об'єднаних Націй з Промислового розвитку (ЮНІДО).

Проект направлений на поліпшення природного середовища в Україні та в світі. За офіційним визначенням, яке було сформульовано ще у 1995 році UNEP (*United Nations Environment Programme* – Програма ООН з навколишнього середовища – ЮНЕП, створена в 1972 році):

- більш чисте виробництво – це постійне використання інтегральної превентивної стратегії охорони навколишнього середовища в процесах, виробках та послугах з метою підвищення їх ефективності та зниження (обмеження) ступеню ризику не лише по відношенню до людини, але й по відношенню до навколишнього середовища;
- у виробничих процесах БЧВ направлене на більш ефективне використання сировини та енергії, на виключення токсичних та шкідливих матеріалів, та на профілактику виникнення відходів та забруд-